

Vår gemensamma folkhögskolehistoria, del 3

Signild Håkansson

När jag jobbade på Folkbildningsrådet fick vi ibland kritik för att vi startade så många nya folkhögskolor. Nu var det förstås inte FBR som startade folkhögskolor, oftast var det folkhögskolorna själva, deras huvudmän eller deras samarbetspartners, som startade nya skolor. Det var dessutom en missuppfattning att folkhögskolorna blev fler i snabbare takt än tidigare. I stället har de ökat i precis samma omfattning som tidigare. Mellan 1968 och 2018 tillkom 55 nya skolor, medan 5 upphörde.

Fram till 1991, då Folkbildningsrådet bildades, var det Skolöverstyrelsen som prövade om en ansökan att starta ny folkhögskola uppfyllde villkoren. Regeringen angav i sin budgetproposition vilka av de godkända folkhögskolorna som skulle få statsbidrag och anslog medel till detta. Om man inte kunde tillföra mer till anslaget, fick de sökande skolorna stå i kö till kommande år.

Under perioden 1968 till 1990 fick 25 nya folkhögskolor statsbidrag. Det rörde sig i stor utsträckning om väletablerade filialer, som nu fick möjlighet att bli självständiga skolor. Det blev särskilt angeläget efter 1977, då det nya statsbidragssystemet missgynnade de största skolorna. En delning kunde därmed ge bättre ekonomiska förutsättningar, samtidigt som de nya skolorna fick en större autonomi och ökad möjlighet till profilering än de haft som filialer.

Genom att filialerna blev egna folkhögskolor kom en del huvudmän att inneha fler skolor än tidigare, till exempel landsting som Södermanland, Örebro och Värmland samt rörelser som Pingströrelsen och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Men det kom också in nya organisationer under perioden. Exempel på detta är PRO, Kvinnorörelsen, Västerpar-

tiet, Hästsporten och Katolska kyrkan.

Eftersom nya folkhögskolor finansierades med nya anslag blev det inte någon bidragsminskning för de befintliga skolorna. Möjligen ökade konkurrensen om deltagarna. Men deltagarna har hela tiden blivit fler. Medan skolornas antal har ökat med 50 % sedan 1968 har antalet deltagare i långa kurser fördubblats under 50-årsperioden. Skolorna har alltså blivit större i genomsnitt, fast de blivit fler. Det har funnits en stark vilja och förmåga att genom ett förändrat kursutbud möta ett eventuellt sviktande söktryck. Man har också flyttat kurser och ibland hela skolan till annan ort, där deltagarna finns.

Men det är naturligt att det uppstår en oro när Folkbildningsrådet ska ta beslut om nya skolor, som ska vara med och dela på ett gemensamt statsbidrag. Utan nya pengar, inga nya skolor har varit en bestämd uppfattning hos RIO.

När Folkbildningsrådet bildades fanns en kö med sökande och sex rörelseskolor fick då sin självständighet. Vid nästa ansökningstillfälle (inför 1994) fanns ett fortsatt stort intresse att starta folkhögskola och nio organisationer sökte. Intresset hade stärkts av de extra platser som tillförts folkhögskolorna från vårterminen 1993. Läsåret 1993/94 fick folkhögskolan 10 000 nya platser, motsvarande över 400 miljoner kronor i kompletteringsbudgeten (det så kallade K-anslaget). Ett så stort tillskott får effekter i en skolform som dessförinnan omfattat ungefär 20 000 långkursdeltagare. Nu blev de 50 procent fler med kort varsel. Det innebar att många folkhögskolor startade verksamhet på annan plats och tillsammans med nya samarbetspartners. K-anslaget beviljades emellertid bara ett år i taget och kunde inte användas för att ensamt finansiera nya skolor.

Folkbildningsrådet beslutade år 1994 om statsbidrag till fyra nya folkhögskolor. Inriktning mot prioriterade målgrupper blev synlig som ett viktigt kriterium. Rinkeby folkhögskola satsade på invandrare och Furuboda på personer med funktionsnedsättning. De andra två representerade dels den antroposofiska rörelsen (Vårdinge by) som inte tidigare haft en folkhögskola, dels en Östersjöprofil i samverkan med de nyligen självständiga baltiska länderna (Litorina), vilket utgjorde en ny verksamhetsprofil.

Vid nästa ansökningsomgång, inför 1997, kulminerade antalet ansökningar och uppgick till närmare 20 stycken. Det blev ett omfattande beredningsarbete med många lokala

besök för att avgöra vilka ansökningar som uppfyllde ställda villkor. Den dåvarande folkhögskoledelegationen med representanter från RIO och Landstingsförbundet föreslog att fyra folkhögskolor skulle få klartecken.

Folkbildningsrådets styrelse fattade emellertid ett mer långtgående beslut. Samtliga nio ansökningar som uppfyllde kriterierna beviljades statsbidrag. Bland de nya skolorna fanns två som vände sig till personer med funktionsnedsättning och flera som var verksamma i storstädernas förorter. Bland nya rörelser fanns Syrisk-ortodoxa kyrkan som drev Botkyrka folkhögskola tillsammans med församlingar inom Svenska Missionsförbundet.

Under åren 1997–2001 var folkhögskolorna en del av det femåriga Kunskapslyftet, vilket garanterade de 10000 extra platserna för en längre period. Det var ändå svårt att tillgodose de nystartade skolornas behov av tillväxt i många år framöver. Från 2002 trappades Kunskapslyftet av fram till 2006 då 7 000 platser permanent tillfördes folkbildningsanslaget. Nya uppdragsmedel har senare omvandlats till ordinarie platser, vilket underlättat tillkomsten av ytterligare skolor.

Ett av villkoren för att komma ifråga för eget statsbidrag har varit att kunna uppvisa genomförd folkhögskoleverksamhet under en treårsperiod. För en del organisationer utan koppling till en befintlig folkhögskola har detta inneburit en för hög tröskel. Folkbildningsrådet införde därför en möjlighet att söka om statsbidrag för försöksverksamhet, när inriktningen sågs som särskilt angelägen. Den sökande organisationen skulle då finna en folkhögskola som kunde vara ansvarig statsbidragsmottagare under försöksperioden.

Från 2007 beviljades bidrag till försöksverksamhet för en romsk folkhögskola (Agneshöjden) samt en folkhögskola med muslimsk profil (Kista), som sedan erhöll statsbidrag som självständiga folkhögskolor 2010. Kista genomförde sin försöksperiod med Sjöviks folkhögskola (Baptistsamfundet) som ansvarig. Från 2016 ansvarade Kista folkhögskola i sin tur för en försöksverksamhet med judisk folkhögskola i Stockholm tillsammans med stiftelsen Paideia. Den skolan har år 2019 blivit vår 156:e folkhögskola, belägen i centrala Stockholm.

Vad som utmärker de nya folkhögskolorna jämfört med de gamla får jag återkomma till i nästa avsnitt. Helt klart är att de i stor utsträckning stått för folkhögskolans starka genombrott i de större städerna.